JĘZYK POLSKI

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

poziom podstawowy

KLASA CZWARTA

rok szkolny 2026/2027

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową, a więc potrafi:

- określić ramy czasowe epok historycznoliterackich;

- opisać podstawowe cechy światopoglądowe omawianych epok;

- wskazać reprezentatywne dla danej epoki gatunki literackie, motywy, wzorce osobowe;

- wskazać reprezentatywne dla danej epoki filozofie, prądy artystyczne i umysłowe;

- wskazać tytuły lektur obowiązkowych, przyporządkować autorów i głównych bohaterów;

- odtworzyć główne wątki, najważniejsze fakty, scharakteryzować głównych bohaterów;

- wskazać najważniejsze środki artystyczne i zabiegi językowe omawianych tekstów literackich epickich, lirycznych i dramatycznych;

- operować komunikatywnym językiem

- spełnić niezbędne kryteria pracy pisemnej: zachować wymóg limitu słów, komunikatywność składni, stosowność stylu, zgodność z tematem

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową, a więc potrafi:

- rozpoznać funkcje środków językowych oraz ironię w tekście literackim;

- sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu, podać argumenty na rzecz tezy;

- oddzielić informacje od opinii;

- wskazać przyczyny i skutki danego zjawiska;

- wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służące realizacji zadanego tematu;

- podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych, wyjaśnić literaturoznawcze sensy pojęć uwzględniając podstawowe konteksty;

- rozpoznawać cechy charakterystyczne sztuki omawianych epok;

- scharakteryzować wizję świata i człowieka omawianych epok, wzorce osobowe i postawy bohaterów, podstawowe prądy umysłowe oraz hasła programowe i idee poszczególnych epok, odwołując się do omówionych tekstów;

- wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich;

- odczytać znaczenie podstawowych symboli w omawianych dziełach literackich;

- opisać podstawowe cechy językowe i stylistyczne poznanych tekstów literackich;

- wypowiadać się poprawną polszczyzną w mowie i piśmie.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową i niektóre elementy programu nauczania, a więc potrafi:

- wskazać związki utworów literackich z historią, kulturą, sztuką oraz filozofią omawianych epok;

- porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizje świata, Boga i człowieka w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich;

- przedstawić koncepcję artysty i funkcję sztuki w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich;

- ocenić bohaterów literackich w kontekście epoki, zwracając uwagę na ich komplikację psychologiczną i uwikłania w problemy moralne, społeczne;

- dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła literackiego, posługując się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką;

- wskazać dominantę kompozycyjną i myślową oraz przedstawić analizę typowego dla epoki i autora utworu literackiego;

- zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji, odwołując się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce;

- formułować wnioski, oceny, uogólnienia i argumenty, prezentując swój punkt widzenia;

- komponować w trakcie zajęć dłuższe wypowiedzi w sposób zwarty, logiczny i uporządkowany;

- wypowiadać się ustnie płynnie i poprawnie pod względem stylistycznym i językowym;

- w pracy pisemnej funkcjonalnie wykorzystać materiał literacki i historycznoliteracki w funkcji argumentacyjnej, odwołując się do kontekstów (m.in. literackich, biograficznych, filozoficznych, historycznych);

- umiejętnie łączyć poszczególne części pracy pisemnej tak, by jej tekst był spójny, stosować urozmaiconą leksykę i składnię, zadbać o stosowność i jednorodność stylu.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową i programem nauczania oraz potrafi:

-- rozpoznać dosłowne i przenośne znaczenia tekstów kultury (alegoryczne, symboliczne, metaforyczne, paraboliczne), wskazać funkcje symboli i motywów w utworach literackich i tekstach ikonicznych,

- dokonać pogłębionej analizy oraz interpretacji dzieła sztuki i tekstu literackiego z odwołaniem się do wybranego kontekstu,

- przedstawić na podstawie omawianych utworów charakterystyczne dla danej epoki elementy świata przedstawionego i ich ewolucję związaną z założeniami epoki oraz omówić zmiany zachodzące w wybranych gatunkach literackich,

- swobodnie budować wypowiedź monologową, umiejętnie zabierać głos w dyskusji, wykazywać się kulturą dyskusji i dbałością o poprawność językową,

- tworzyć wypowiedzi pisemne reprezentujące różne gatunki (np. rozprawkę, esej), funkcjonalnie zbudowane, spójne i logiczne, z zastosowaniem odpowiedniej terminologii (np. teoretycznoliterackiej, filozoficznej, historycznej), zawierające sądy wartościujące i wnioski uogólniające oraz uwzględniające opinie badaczy literatury,

- wzbogacić wypowiedź odpowiednio dobranymi cytatami ze znanych mu tekstów literackich,

- wykorzystywać w wypowiedziach samodzielnie zgromadzone, wyselekcjonowane i uporządkowane logicznie materiały z różnych źródeł, dotyczące literatury, filmu i różnych dziedzin sztuki,

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na ocenę bardzo dobrą, a ponadto potrafi:

- przedstawić własną, oryginalną i rzeczową propozycję interpretacji utworu, wskazać w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej; odwołać się do własnych doświadczeń i obserwacji oraz wybranych tekstów kultury;

- szybko i sprawnie przetwarzać i hierarchizować informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

- gromadzić i porządkować informacje z różnych źródeł w problemowe całości przez ich wartościowanie; syntetyzować poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystać je w swoich wypowiedziach;

- sprawnie posługiwać się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;

- tworzyć teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością oraz wartością artystyczną;

LUB/ORAZ odnosi sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

ZAKRES MATERIAŁU

Powyższe wymagania obowiązują w odniesieniu do podstaw periodyzacji epok literackich: literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.* oraz odpowiadających im tekstów oraz pojęć literackich, kulturowych i językowych. Na każdym kolejnym poziomie nauczania uczeń potrafi wykorzystać potrzebną wiedzę nt. epok i tekstów omówionych w poprzednich latach nauki i zestawić ją z materiałem bieżącym.

ZAKRES PODSTAWOWY
Utwory obowiązujące w całości: 1) Hanna Krall, Zdążyć przed Panem Bogiem; 2) Albert Camus, Dżuma; 3) George Orwell, Rok 1984; 4) Sławomir Mrożek, Tango. **Utwory obowiązujące we fragmentach:** 1) Tadeusz Borowski, Proszę państwa do gazu; 2) Gustaw Herling-Grudziński, Inny świat (fragmenty); 3) Marek Nowakowski, Górą „Edek" (z tomu Prawo prerii); 4) Andrzej Stasiuk, Miejsce (z tomu Opowieści galicyjskie); 5) Olga Tokarczuk, Profesor Andrews w Warszawie (z tomu Gra na wielu bębenkach); 6) Ryszard Kapuściński, Podróże z Herodotem (fragmenty). **Utwory poetyckie:** 1) wybrane wiersze: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Mirona Białoszewskiego, Józefa Czechowicza, Zbigniewa Herberta, Bolesława Leśmiana, Czesława Miłosza, Marii Pawlikowskiej- Jasnorzewskiej, Haliny Poświatowskiej, Tadeusza Różewicza, Leopolda Staffa, Wisławy Szymborskiej **oraz obowiązkowo (zgodnie z podstawą programową) zrealizowane przez nauczyciela lektury uzupełniające i konteksty.**

* Jeśli nauczyciel przeniósł realizację określonych treści z innego poziomu edukacyjnego do klasy czwartej, uczeń jest zobowiązany do opanowania tego materiału.

*Decyzją nauczyciela niektóre treści mogą zostać przeniesione do realizacji na innym poziomie edukacyjnym.